

FAMILIUL

Apare în 1/13 și 15/27 a luni. — Prețului pre unu anu e 4 fl., 1/2 anu 2 fl.
pentru Romani'a pre anu 10 franci — lei noi.

VIATI'A JERTFITA.

Novela istorica originala

de

V. R. BUTICESCU.

(Premiata cu unu cotoru de auru batutu cu petrii nestimate și provediutu cu péna de auru.)

(Urmare.)

Irin'a a ramasu seingura cu sufletulu plinu de amaratiune.

Trecuta odata preste Dunare, cautá o cale, o lumina pe unde, în care parte, cu ce midilóce se pornésca cá se-si scape barbatulu. Se redimá pe unu barbatu, care aveá cunoscentia și legaturi cu turcii, — si elu, acestu barbatu, carni'a își incredintiáse sórtea și onórea, în care se incredeá chiar' Blagu, — acestu barbatu o-a insielatu, — ba mai multu, i-a cerutu onórea.

Erá ofensata, erá indignata, și aruncata în desnadajduire.

Dar' n'a desnadajduitu.

Unu sufletu micu póte se fie tare în bine, dar' slabu în reu; dar' sufletulu mare și nobilu se otielsesce de tóta primejdi'a.

Irin'a, remasè singura, mai recugetá odata preste cele intemplete cu greculu, și i-se pareá cá visédia. Ea nu cunosceá misieli'a ómeniloru, și nu-si poteá face idea, cum se póte ofensá și amarí unu omu atátu de nefericitu precum erá ea.

„Te voiu scuti și apará pâna la cea din urma resuflare, Dómne, asia-mi ajuta!“ asiá s'a juratu Ienache în faci'a lui Blagu. Cu acestu omu trece Dunarea, și cându erá pre pamentu strainu, vine si-i ofensédia castitatea, dorerea, credinti'a, — i ofensédia totu ce are sântu și scumpu, — și cându aveá mai mare lipsa de

ómeni, elu i-i rapesce credinti'a în ómeni, și o lasa a desnadajdui.

Diavolulu a mersu la ângeru, și a dísu: aid' se respimu altariulu besericii, aid' se insultamu pre D.-dieu. Éta ceea ce stérni unu curagiu în nobil'a boierésa, si-i intari firea se ie pumnalulu se-lu implánte în pieptulu satanei. A fostu eruptiunea unui sêmtiu si-a unei doreri nobile ofensate.

Acést'a ofensa o-a impintinatu la fapta și acést'a fapta a sternitu în ea energi'a actiunei.

Unu sufletu nobilu și mare nu desnadajduesce! Cându te parasescu ómenii, vine instinctulu propriu și D.-dieu intr'ajutoriu.

Acesti doi venira intr'ajutoriu Irinei, și ea se resolvá la fapta, la lupta.

Ísi facú cruce, se rogá lui D.-dieu, apoi se imbracá și porní.

Unde? În taber'a turcésca, la Ali beiu!

Ali beiu e turcu și pagánu, dar' e omu; și ea numai omu cautá, cá-ci omulu va pricepe dorerea ei.

Si-a strabatutu taber'a, si-a intratu la Ali beiu.

Beifulu erá omu betrânu, cu barba alba și lunga cá unu fuioru de matasa. Sciá se schimbe faciá blânda și se-si faca vorb'a móle.

Irin'a a intratu, si-a statu inaintea lui. Betrânulu beiu a privitu la ea, și a statu uimitu. Privirea ei, frumseti'a ei, gratiile ei l'a facutu se steie și se-o admire.

Irin'a si-a spusu jalb'a, — o-a spusu asiá cum o indreptá mintea si dorerea ei, — si i-a cerutu ajutoriulu.

Betránulu beiu priví lungu la ea — apoi disè cu vorba blânda:

— Ahmet dispune, dar' eu ti-oiu ajutá. Vomu merge la beulu si beulu are ânima mare....

Asiá disè Ali, cu vóce indurata; ér' in sine cugetá: lui Mehmet i-su dragi femeile, si eu am lipsa de partinirea lui. Paserea vine in crușca, si paserea e frumósa.

Si a pornitu amêndoi la Mehmet beulu.

Mehmet beulu mai marele provinciiloru de pe lînga Dunare, siedeá pe o sofa tavalitu a lene. Odai'a lui erá impodobita cu covóra de totu soiulu, dar' o negura de fumu de tutuuu le acopereá pe tóte.

Beulu priví preste umeru, dar' cându vediù pe Irin'a, se scolà si facù ochi mari.

Mehmet erá omu têneru, si aveá scumpe trei lucruri: coranulu, sabi'a si femeile.

Cându vediù pe Irin'a, se redicá in petióre, si priví lungu, cându la Ali, cându la ea.

Erá tacere. — Irin'a asceptá se-o agraiésca, dar' Mehmet stateá uimitu.

Irin'a erá o frumsetia rara, o frumsetia fatala intre turci. Frumseti'a își face multi amici si multi inimi, — si Mehmet, cându vediù pe Irin'a facù unu juramentu: tu vei fi a mea.

Beulu taceá; dar' Irin'a ingenunchiá la pitiórele lui:

— Beule, tu esci puternicu si maritu. Blagu e robulu teu. N'are alta vina decâtu cá a fostu vítèzu cá si tine. Unu vítèzu robu la altu vítèzu...

Mehmet priveá cu placere la ea si odata intrerupsè:

— Boerésa, tu esci cea mai frumósa femeie pe pamentu.

— Eu suntu cea mai nefericita femeie pe pamêntu. Eu iubescu pe Blagu, mai multu decâtu iubescu omu in lume, si elu zace prinsu in temnitiele t'ale. Fii milostivu beule, — sórtea viteziloru e schimbatiósa — cugeta la ea — cugeta la sórtea cea rea, cugeta la nefericirea mea, la D.-dieulu teu, care ti-a tramisu norocu si invingeri, — lasa-mi pe Blagu!

Irin'a plângeá, dar' plângându erá mai frumósa si mai rapitóre.

Mehmet o prinsè de mâna si o redicá.

— Femeie, tu m'ai farmecatu, — disè privindu in ochii ei cu dragu.

Faci'a ei se luminá. Ea tâlcuiá vorbele lui spre bine.

— D.-dieu este aceli'a, care si-a tramisu ângerii cei buni se-ti móie ânim'a.

— Cuvintele t'ale fmi par' cá unu cântecu dulce, privirea t'a e rapitóre, — o vorba dela tine ajunge cu marirea, cu binele unei vieti!

— Ah beule, cuvintele mele cânteculu turturelei, cântecu de giele, póte cá cântecu de mórte. Tu poti face cânteculu meu veselu, viéti'a mea serina, si se-ti fiu multiemitóre dupa D.-dieu tfe.

— Boerésa, increde-te in mine; unu dá, si sórtea se póte schimbá. Eu potu se iáu si potu se dáu viétiá.

— Beule, a luá viéti'a póte si unu caláu; a dá viétiá póte numai unu D.-dieu. Dá viétiá si vei indepliní o fapta dieésca.

— Ómenii mei te voru petrece si vei asceptá. Dupa sântítulu sórelui vomu decide — — — dá séu bá.

Dá séu bá! Elu pricepeá ale lui; ea precepeá ale ei. Si-a esítu. Ali a remasu indreptu.

Mehmet i intinsè mân'a si-lu batù pe umeru.

— Frumósa pasere, Ali!

— Frumósa si blânda! Paserea prinsá in codru se inblândiesce greu, dar' ce'a ce intra in crușca de buna voia se inblândiesce usioru.

— Ali, tu-mi faci servicií...

Ali facù faciá modesta.

— Nu-i meritulu meu beule. Ea a venitu in crușca, nu eu o am prinsu.

Ei glumiáu si-si petreceáu; ér' Irin'a mergeá pe stradele Nicopolului nadajduindu si desnadajduindu.

La marginea Dunarei erá o gradina frumósa cá unu raiu. In midiloculu gradinei unu palatu asemenea unui cuibu de dñe. — Irin'a intrá in gradina si apoi se inchisè portile in urm'a ei.

Acea gradina erá gradin'a lui Mehmet beulu, acelu palatu erá haremulu. (Va urmá.)

Asasinarea

lui

Mihaiu Vitézulu

Domnulu Romaniei

(1601.)

Drama istorica in trei acte, scrisa in viersuri

de

A. G. Draghicescu.

— Premiata cu 200 franci — in auru. —

Finea actului II.

Scen'a 9.

Mihaiu. (cu desolare.)

E nópte!... tristu-mi sufletu vai! pacea n'o culege:
Nelinisci, suferintie, spargu peptu-mi sbuciumatu;
E ór'a cea cumplita... e ór'a ce protege
Pe tradatorii tiei la planulu loru spurcatu!...
O! cruda suvenire a dileloru trecute
Frumóse, glorióse... intr'unu momentu pierdute!...
O! timpuri de marire... cum v'ati schimbatu in chinu!...
Si pacea, fericirea, in îndelungu suspinu!...
Neindurata sórte!... la ce-ai inserisu marirea
Pe fruntea-mi intristata, de n'ai vrutu fericirea,
De n'ai vrutu inaltiarea poporului Românú?...
Vrei tu, ingenunchiarea-i sub sceptrulu celu pagánu?!...
E nópte!... nóptea vietii-mi... E nópte de vecie...
Cu ea se stinge-acum'a a gloriei-mi facie!...
O! dí nenorocita!... dí négra ce-ai sorbitu

Vitezulu nostru sânge!... Si-in cale-mi ai saditu
De acum'a inainte, totu crude suferintie!...
Tu ce-ai rapitu marirea atatoru biruintie:
Blastemu eternu asupr'a-ti — si tie Mirislău,
Locu negru, de peire... alu glorie-mi Calău!...
O! mama, prevestirea-ti fatala s'a-implinitu:
De-acum'a steu'a vietii-mi in ceriuri a pâlitu!...
Florica-a mea copila!... Soție adorata!...
Unde sunteti?... raspundeti!... O sôrte multa ingrata!...
Cum smulgi din alu meu sufletu totu ce 'n lume adoru!...
O! vijelie-a mortiei, vin!... ia-me... voui se moru!...
(cade in reverie sfâșietore.)

Scen'a 10.

(Scen'a se intuneca de totu.)

(Bab'a Novacu, ranitu, cu barb'a si perulu arse apare prin fundu,
insoțitu de câti-v'a ostasi.)

Baba Novacu (cu desiluzie.)

Acî in lume nu e deplina fericire:
O di urmêza alte-i... si-ast'feliu cu nesfêrsfre,
Cu tôte fugu pe valea acestei lumi zadare:
Seninulu dupa plôie... Si nôptea dupa sôre!...
Gârbovu, cum sântu, pe strade alergu necontentitu:
Cautându pe Mihaiu domnulu, ce-audiu: că e ranitu!...
I-lu cautu, se-lu strîngu la sênu-mi, dar' n'afu de câtu jale
Ori unde indreptu pasii pe a vietii-mi trista cale...
Si dorulu meu prin asta chimera insielatu:
De banueli, de temeri, me umple ne-ncetatu!...
Nu afu nici o urma de scump'a s'a fiintia:
Me temu de negrulu Bast'a... O! sacra Provedintia...
Acestu cugetu me 'nghiatia, me umple de terôre:
Mihaiu nu mai traesce!... s'au pere 'n inchisôre!...
Justu Ceriu!... nu me-insielu ôre de-aceea ce zarescu?..
Se fie ôre-obiectulu ce-atâtu de multu iubescu?...
Elu e, — a mele lacrimi in ceriu fur'audite,
Dureri, temeri, din sênu-mi acum sântu risipite...

Scen'a 11.

Mihaiu. — Bab'a Novacu.

Bab'a Novacu.

Stapêne-in fine Ceriulu 'mi-ajuta-a-te vedeâ.

Mihaiu (tresarindu.)

Baba Novacu!...

Bab'a Novacu.

Dar' Dômne, acî nu poti siedeâ!...

Fugi, ia-ti restulu oștirea... eu cautu se remâiu
Acî, se vediu alu sôrtei jocu pân' la capatâiu...

Mihaiu.

Betrânu iubitu!... povati'a-ti e sfânta pentru mine:
Dar' nu potu merge-o clipa fâra se te-am pe tine
Partasiu la fericire, partasiu la ori-ce chinu,
Pâna la celu din urma alu meu amaru suspinu!...

Bab'a Novacu (cu induiosiare.)

Se mergemu... totu e gat'a: Cai ageri, iuti că vêtulu,
Ce-alergu prin vâi, prin ape... strabatu marea, pamêntulu,
Că fulgerulu o! dômne... Si-ingraba s'amagimu
A Unguriloru visuri... Că gândulu se fugimu!...

(Disparu.)

(In urm'a loru se audu trasnete de puscii.)

(Cortin'a cade.)

DICI CA NU IUBESCI?

Copila dragalasia, că flôrea ce traesce
Ascunsa, eficiôsa, la umbra de copaci!
Tu tremuri la privirea ce ochiu-ti intelvesce
Tresari de bucurie, dar' pleci fruntea si taci.

Tu taci, desî amorulu cuprinde-a t'a fiintia,
Desî unu veacu de-ar' trace, tu nu mai poti uitâ
Minut'a fericita, ce datâu esistenti'a
Amorului ce arde adêncu anim'a t'a. —

Asia este femeia ascunde bucuri'a,
Si tace candu durerea cuprinde sinulu seu,
Ea vede... si iubesc, dar' are 'n pieptu taria,
De-asi inecâ amorulu si de-a tacé mereu.

Așia esi si tu draga! ai vré s'ascundi de lume,
Iubirea ce cuprinde intregu sufletulu teu,
Dar' dulcea t'a privire te vinde si te spune,
Că dorulu si amorulu, muncescu-te mereu.

In ochii tei ai lacrimi, pre buae-ti o zimbire
In sinu oftatulu vecinicu, si 'n doruri te muncesci,
Tresari si stâi pre gânduri, suspini fara de scire,
Si inca poti in lume se dici ca nu iubesci?

EU NU CREDU...

Eu nu credu in femeia, eu nu credu in amoru,
Si totusi me muncesco, unu tristu si tainicu doru;
Eu nu credu in copila ce trece zimbitoru
Dar' totu vedind'o 'mi pare că anim'a me dore,

Si vrêndu se-i alungu chipulu din tainiculu mieu gându,
Mai dulce si mai blanda 'mi-apare că ori cându,
Eu nu credu nici in dulcea si sfant'a poesie,
Dar' candu durerea négra pacharulu 'mi imbie,
Unu glasu doiosu si tainicu trecundu pe-aripi de vêtulu,
In trecatu 'mi sioptesco se iau lir'a se cântu.

Atunci incordându lir'a plecu fruntea spre pamentu
Si-apoi nitandu de lume en cântu si cântu si cântu.

G. SIMU.

NELEGIUITII.

Obositu — pre vârfulu stâncei am caditu pe muschiulu verde
Preste muntii si preste dealuri am lasatu gându-a se perde.
Nu me mai controlâ astadi — decâtu bunulu Domne.ieu
Că-ci in midiloculu naturei erâm numai elu si eu. —

Si cum stâm pierdutu in gânduri par' că-ășia me ajunse-o giele
Vedindu cumu-si ride sôrtea de tineretiele mele —
Toti amicii mei de scôla acum petreceâ cu dragu,
Numai eu aveâm in lume sôrtea omului pribeașu;

Josu-vedeâm profundulu lumei, susu immensulu necuprinsu
Si-alu meu sufletu intre ele de mii de doreri aprinsu —
Amagitu in tôte 'n lume stâm in fația cu-a mea sôrte,
Si-inim'a-mi nedumerita o dedâm se o supôrte.

Dar' in a naturei dulce linisce si armonie
Sênu sdrobotu de suferintie Domnedieu nu vré se fie,
Si unu somnu doiosu si dulce preste stânca se intinde;
Uiti de totu necasulu vietiei déca somnulu te cuprinde.

Si ête-i nelegiuitii! cari din a mea inocintia
Si-au saturatu ambițiunea — vrendu se-si spele-aloru caintia
Se aduna toti in giuru-mi, si se mangleie 'n comunu:
— „N'am gresitu amicii! atuncia cându diceamu că-i unu nebunu

„Uite dôrme 'n vârfulu stâncei, hain'a 'n vêtulu si peru 'n vêtulu,
„In ochi lacrimi, si elu dôrme — cene-o veditu pe pamentu?
„Se fugimu se nu se scôle, si se dâmu cu elu de reu
„Ne-ar' svêrlî din vârfulu stancei, că pre Satanu, Domnedieu.

Dicu — si prindu cu toti la fuga; si din visu-mi me trediescu...
Nici aici pre vârfulu stancei nu me lasati se traescu?
Suspinn — sôrtele 'si plêca spre apusu ochiulu doiosu
Si plângându cu jale-adêncu me pornescu pre stânca 'n josu.
Tulghiesiu 1881.

V. B. MUNTENESCU.

ORTOGRAFIA ROMANA CU LITERE LATINE

intre 1847—1860.

Studiu filologicu-literariu

de

Dr. GREGORIU SILASI.

(Inchiarea studiului: Renascerea l. române in vorbire si scriere.)

(Urmare din nr. 1.)

Impulsulu, ce-lu dete Cipariu prin „Organulu lum.“ si cele-alalte scrieri ale sale produse intr'adeveru, dupa cumu sperase, o mai rãpede cerculare a sangelui in organismulu limbei rom. si întõrcerea ei spre reinsanetosiare si intenerire. Firesce cã impregiurãrile sociali politice, cu respectu la Romani in anii 50 ai secululu multu schimbate, adusera sucursu si ajutoriu potinte causei desvoltarei ulterioari a limbei romane si a ortografiei ei. Dinecolo de Carpati indata dupa anii revolutiunii 1848—49 incepũ a se preparã si mai apoi in 1853 erupse cumplitulu resbelu de Crime'a terminatu

Dar' cu tõe acesteã amintit'a rãpede cerculare ci-pariana a sangelui in organismulu limbei nõstre si întõrcerea-i spre reinsanetosiare si reintenerire nu merse nice in acesti 10—12 ani fõra varie frecãri, diatribe si lupte, demulteoru prẽ inversiunate, intre literatorii nostri. Tre-cemu preste acele corespondentie amicali, cari infruntã pre redactoriulu „Organulu lum.“, pentru ce scrie asiã romanesce si pentru ce latinisedia, incãtu õmenii nice nu potu ceti, nice cari citescu nu potu se intielãga sel.? Dar' apoi redactoriulu „Organulu lum.“ pentru limb'a acestui-a i se intentã chiaru si unu procesu la guberniulu tieiei.¹⁾

Susceptibilitãtile religiunarie si confesiunali ur-media a-si mai jocã si acumu rolulu tristu faciã de reformarea limbei rom. si scrierea ei cu litere. Vedi-bine cã ele erã adeseori sternite prin influentie straine, dusi-manã Romaniloru si redicãrei lor, precum prin influentie serbesci in Banetu unde in aa. 1855—56 combatũ cu vehementia introducerea litereloru lat. protopopulu

Tipuri din Bucuresci.

COFETARIULU DE STRADA.

PLACINTARIULU.

cu tractatulu de Parisu din 1856 si conventiunea de acolosi din 1858, tractatu si conventiune multu favoritorie Romaniloru cã unei ginti de stirpe lat., demultu uitate si acumu õresicumu denou descoperite in oriente departatu alu Europei, si, cã unu soiũ de avangarda contr'a colosulu nordicu, necesarie atãtu pentru ecilibriulu in aceste pãrti, cãtu si in consecentia pentru pacea generale a continentulu european. Dincõce de Carpati inaugurandu-se absolutismulu asiã-numitu a lui Bach sãu nemtiescu, acest'a prelãnga greutãtile, ce le aduse si preste provinciile locuite de Romani, celu puçinu erã dreptu ori nedreptu intr'o forma pentru toti, si in seõle, in justitia, in administratiune si preste totu in afacerile vietiei publice limb'a rom. erã mai asiã de respectata cã si german'a ori magiar'a. Ba pentru ramiu vietiei acumu memorati Romanii erãu sub absolutismu, amu potẽ dice, chiaru costrinsi a-si cultivã, desvoltã, inavutũ limb'a, creandu-si terminii tehnici receruti.

rom. alu Temisõrei Meletiu Draghiciu,²⁾ refutatu de Vas. Maniu,³⁾ si prin influenti'a unoru basericanu de origine neromana in Bucovin'a! cã se tacemu despre ace'a cã si straini se semtiãu acusi acusi dispusi de a se amestecã deadreptulu in afacerile literarie asiã-dicundu interne si familiare ale Romaniloru, bunaõra cã mai inainte asiã ãnca si prii. 1860 I. C. Schuller, carele recunoscundu acumu originea lat. a poporulu rom. si a limbei lui, in articliu „De la pulpitu“⁴⁾ ne propunea un'a ortografia fonetica germana. fũ inse cu agerime combatutu si refutatu de br. Vas. Popp.⁵⁾

¹⁾ T. Cipariu. Principia, pag. 266.

²⁾ Meletiu Draghiciu. Care suntu literele rom.? 1856.

³⁾ Dr. Vas Maniu. Rãspunsu la intrebarea: care suntu lit. rom.? si replic'a: Se ne desamagimu! 1856.

⁴⁾ J. C. Schuller. Vom Lesetisch (in „Transilvania“ germ. 1860 nr.ii. 38—39.)

⁵⁾ Vas. Popp. Reflexiuni, in „Fõi'a p. minte.“ 1860 nr.ii 47—48; cfr. nr.ii 36, 38.

Dara multu mai daunatiosu injuriá si mai dore-
rosu atingeá in acestu respectu relatieve fapte neespli-
cabili ale unoru barbati rom. de puseitiune inalta si ale
unoru cercuri rom. de mare influintia si datatorie de tonu.

cáci acelu recursu erá scrisu cu litere lat.? Cine ar
poté-o crede, ca „Gazet'a Transilv.“ si Calendariulu dlui
G. Baritiu, numai din caus'a tendentiei loru de a se dá
romauimei si limbei rom. o cultura conforme originei

EMMA, REGIN'A HOLLANDIEI, CU FIIC'A S'A VILMA, CLIRONOM'A TRONULUI REGALU
A HOLLANDEI.

Cine ar' poté-o crede adi, déca nu s'ar fi intemplatu,
cá la 1850 unu archiereu rom. transilvanu, alteum fórte
meritatu pentru redicarea bisericeii si confesiunii s'ale,
se sfórtice recursulu unui candidatú de teologie, numai

si naturei loru si de a se serie limb'a rom. cu caractre
stamosiesci, se cada pre la 1854 sub aforisirea
pronunciata atátu decatra o episcopia rom. transilvana
cátu si decatra cea bucovinena? Cine ar' poté-o crede,

ca în dieceniul din vorba într'o tipografia rom. din Sabiiu retiparindu-se în sute și mii de exemplare mai tóte cărțile nóstre liturgice, în acestea sub titlu de traducere din nou séu reviziune se se schimbă biét'a limbă rom., bunaóra „întru aceste (dóue precepte cele mai d'antâiu și cele mai mari) tóta legea și toti prorocii se spândiura,“¹⁾ și în ele se se reintroduca slavonismii „slava,“ „bogorodicina“ s. a. a., pre cari alte tipografii rom. transilvane începuse de mai înainte a-i înlocui cu romanescele „marire,“ „cântecul alu Nascutóriei“ scl. ?...

Totu asemeni, déca nu mai rele și mai scârbóse lucruri se petreceáu cu privire la obiectulu din cestiune în principatele rom. de la Dúnare. Acolo barbati literatori din cei mai de frunte și diuarie din cele mai principali și mai răspândite începura o câmpânie vehemente contr'a literatorilor ciscarpatini pentru presupus'a latinisare a limbei, pentru terminatiunea *iune* în locu de *ie*, pentru *u* și *i* finali și pentru alte asemeni, cumu aretaramu déjà pe scurtu în cele precedente.²⁾

Mai multu áncă. Precumu pe la 1848 ministrulu de esterne alu Rusiei, comitele Nesselrode, prin circulariele și notele sale diplomatice îndreptate câtra cabinetele poteriloru europene se încercá se demustre, că originea poporulu românú se perde în întunereculu seclorulu și că avemu nebunía de a ne crede de stirpe latina: asiá áncă și pre la 1860 se nevoái prin Moldov'a chiaru profesori rom. a demustrá depre catreda, că din Daci'a României, și nu Dacii au peritu, cari Daci au fostu totu un'a cu Getii, éra Getii érá Slavi, prin consecentia noi României că descendenti și remasítia a Daco-Getiloru suntemu de vitia slavica; că ide'a romanismulu s'a coboritu că unu vertegiu de inderetnicia din Ardélú cu persónele lui S. Clainu, P. Maiorú, A. Tr. Laurianu, A. Papiu Ilarianu; că Ardelenii suntu între Români cá fanariotii între Greci scl.³⁾ Într'atátu din ciocnirea vehemente a pareriloru schinteiá uneori chiaru și ultra-gie natiunali!

Dara lucrulu cultivării ratiunali firesci a limbei rom. cum și alu scrierei ei cu litere latine în butulu obstacoloru, împarechiáriloru, neîntielegeriloru și inversiunáriloru aieptate totu mergeá înainte. Nici cá se poteá altcumu. României érá constrinsi prin constelatiunea política generale a Europei cá și prin cercustarile sociali-politice ale tieriloru lorú se pasiésca și propasiésca în directiunea amintita; căci numai în românisimu, în sustinerea adevérulu despre originea lorú și a limbei lorú latina se aretá atunci și va fi și de aci încolo pentru individualitatea lorú natiunale scapare și mantuire.

De acea dupa „Organulu lum.“ „Gazet'a Trans.“ cu „Fóia pentru minte“ înca începe dela 1850 încóce a aduce articli scrisi cu litere lat., vedi-bine cá mai antâiu articli tramesi érași de T. Cipariu din Itali'a. Esemplulu îndémna și misica încetu pre încetu și din anu în anu și pre alte organe de publicitate, pana cându în 1860, dupa ce protócolele comisiunei centr. din Focsiani áncă din anulu precedent se tipariá cu litere lat.,

¹⁾ Cartea Evangelielor, Sabiiu, tipogr. dieces. 1859, pag. 48

²⁾ Renscerea limbei rom., pag. 97, 120 scl.

³⁾ Vedi „Peritán Dacii?“ de B. P. Hasdeu în „Foiti'a de istoria“; refutarea-i de Georg. Chrisoscoleu în „Fóia p. minte“ 1860 nr. 40—42; atari foitii istorice se prenumerá câte 10 de episc. Filar. Stavropol. Scribanu pentru elevii din Socol'a. pre candu „Magazinulu ist. p. Daci'a.“ „Daci'a liter.“, „Archiv'a rom.“ și altele, cari combateá slavonismulu. érá oprite; mai bucurosú lasá numitulú episcopu pre Voltaire în bibliotec'a seminariulu.

„Monitoriulu ofic. alu principatorulu rom. unite“ și „Concordi'a“ din Pest'a sub redactiunea lui Sigism. Popu lápeda cu totulu cirilicele.¹⁾ La Blasiu mái cu séma, dar' și în alte pârti ale romanimeii productele literarie și preste totu tipariturele rom. esu totu mai dese în vestmentu strabunu. Éra cei ce scriu urmédia în scriere ortografía etimologica câtu cipariana, câtu maioru-eliadeana, cu exceptiunea bucovineniloru și a ultra-foneticecului Gabr. Popu.²⁾

Multu meritatulú regeneratoriulu alu romanismulu în Bucovin'a, Arone Pumnulu adeca, carele fuse colaboratoriulu la „Organulu lum.“ și pre atunci fú de un'a parere în respectulu ortografiei cu redactoriulu primariulu, dupa trecerea sa în Bucovin'a înca pre la 1849 începu a adoptá în ortografi'a rom. cu litere pre *y*, dupa norm'a Poloniloru.³⁾ Dara mai apriatu si-descoperi sistem'a ortografica într'unu adausu la Gramatic'a limbei romanesci de Vas. Ioanovicu,⁴⁾ intitulatu „Binescriinti'a limbei romanesci cu litere romane“, în care adausu regulele ortografice, chiaru si cele despre vocalile oscure, suntu dupa ortografi'a cipariana a Estractulu din 1841, nu se folosese nici unu semnu fia la vocali fia la consunanti, afóra de semnulu scurtárii pre *i*, și *ü* finali și cá omite pre *u* finale afóra de diftongu, și aplica pre *y* în silabele *dy, sy, ty, cy, cye, gy, gye*, va-se-dica acolo și atunci, cându si unde consunele *d, s, t, c, g* înainte de *i* și respective de *i* și *e* nu-si schimba sunetulu originariulu. Inse cam depre la 1860 éra a lapedatu pre *y*, a începutu a pune cedile sub *d, s, t*, candu urmate de *i* si-schimba sunetulu primitivulu, și în locu de *â* pune *ae* formatu într'unu corpu éra în locu de *â* unu *i* cu cercufesu deasupr'a.

Aceasi sistema a urmatu-o și rep. A. Dimitroviția în „Fóia Societatei pentru literatur'a și cultur'a rom. în Bucovin'a“, în care se și nevoii a-si aperá sistem'a foneticecului: éra întru altele atátu diusulu, câtu și A. Pumnulu oserba sistem'a predecesoriloru etimologisti.

(Va urmá.)

FERICIRE SI VISU.

Adesu în visu tu ne-ai visatu
Cum la altariu fericé-amu statu;
Eu cá barbatu, tu cá soția:
Adesu în óre fericite
Eu mii de sarutari dorite
Gustám pre budi'a-ti purpuria.

Adi, cea mai sânta fericire
Ce amu sémfítu-o în iubire,
S'a dusu, cá tēmpulu, a sburatu.
Deci ce-mi ajut'-acea dulcétia
De sarutari dulci în viétia
Si bucurii ce le-am visatu?

(Imit. d. Goethe.)

C. MORARIU.

¹⁾ Numai câtu „Concordi'a“, desfi scrie altcum strinsu etimologicu, în privinti'a accentuarei se distinge îndata de la începutu de sistem'a cipariana, punendu à în locu de *á* ciparianu, à în loca de *â*; *i* dupa *d, s, t* nu însémna cá în otografi'a cipariana doi *i*, ci numai unulu, éra *i* singuru face câtu doi *i* (*i*) cipariani. Asta sistema se adoperá a o demustrá într'o foióira a „Concordiei“ d. Alesandru Romanu.

²⁾ Gabr. Popu, prof. în Blasiu, apoi protop. la Betlénu, vicariulu la Hatiegu și în urma canonicu la Lugosiu în fascióra „Istori'a Daciei antice“ Clusiu 1853, scrie: aleje—alege, cine—cane lédétoriú = laudatoriu scl.

³⁾ T. Cipariu, Principia, pag. 301.

⁴⁾ Vasiliu Ioanovicu Gramat. limbei rom., Vien'a 1851, 8-vu.

PARINTELE CARTHAUSI.

— ROMANU de Br. JOS. EÖTVÖS. —

(Urmare.)

Strad'a erá indesuita; plebea orasiului, si tieranii venití dela sate, ici-colo câte-unu cetatianu mai binisioru imbracatu si cátiv'a ostasi acurgeáu din tóte partile in cea mai mare nerénduiala, acusi atacându-se cu sudálmi, acusi adunându-se in giurulu unui preotu séu a vre unui veteranu imperialistu, care 'si reimbracá vechi'a uniforma si se pusé se conduca massele. Din tóte laturile nerénduiala selbatica si amenintiari, bâte si pari, cocarde albe si treicolóre, stindarde, si preste tóte acestea lumin'a undulanta a faciiloru de resina sf nóptea intunecósa, care cá si o fatala profetire atérná asupr'a intregului. Scen'a intréga atátu erá de extraordinaria, cá me transportá cu totul, presentându-mi in realitate, ace'a la ce eu, cá june francesu, cugetái in viéti'a mea intréga — o revolutiune.

Precum se vedeá, aici erá mai tare partid'a regalista. Avignon dupa natur'a s'a e orasiu catolicu si monarchicu. — Poporulu nici-cându nu va uitá epoc'a de inflorire a orasiului, si chiar' de sierbitute se fi fostu legata ace'a distinctiune a lui, va dori din nou pre despotulu care i-a mârítunumele; pentru-cá intre tóte egoismele vanitatea e cea mai puternica, si marirea nationale nutresce pâna si cea mai din urma vanitate: si asié 'si aduce amente de pap'a dela Avignon, a cărui palatu pâna si astadí inca e un'a dintre decorile cele mai de frunte ale orasiului, zidurile aceluia inaltiandu-se susu preste cele-alalte case si redeseptându in locuitorii orasiului maretie amentiri. — Pentru ace'a uresce cetatianulu din Avignon revolutiunea, si totu ce a urmatu aceleia, prin cari a vediutu disparédu din ce in ce mai multu ace'a splendóre, care odinióra o aveá orasiulu baremi in suvenirile trecutului. — Din momentu in momentu se sporiáu cetele cu cocarde albe, si din ce in ce totu mai tare si mai amenintatoriu resuná de-a lungulu orasiului strigátulu: „traiesca regele!“ pe cându din sírurile partidei contraria au disparutu vialele faéie ale cetatieniloru, cari cu o óra mai inainte, cându inca totul pareá deplinu securu, circulaú pre strade cu asié linisce incrediuta, si acum probabilu steteáu in chiliile loru pregatiti la tóte, aninându o cocarda alba la pelariale loru. Unu genu deosebitu de ómeni forméza majoritatea poporatiunei francese, cari chiar' pentru ace'a au indeplinitu asié lucruri mari pentru ca densi se supunu fora contradicere la ori ce guvern; pentru cari chiar' de ace'a s'au escatu atáte revolutiuni, pentru ca densi, in tém'a loru de revolutiune, au primitu totu ce au hotaritu partid'a invingutória.

Din tóte impregiurările se poteá conchide cá aici ciocnirea nu se mai póte incungiurá, si ori priviám faéiele selbatiche ale plebei care stá adunata in giurulu steagului loru albu cu máciucile redicate, ori curagiós'a ceta din faéia, care cu atát'a insufletire cántá parintiesculu marsiu de resboiu, ce fiindu deviasi 'lu daserá uitarei, nu me poteám asceptá decátu la o ciocnire fórte sângerósa; cându din ce-alalta lature a orasiului de-odata resuná unu nou vuietu, precedatu si armatu de multímea undulanta a poporului, — in piatia, sósi o ceta din Marseille, care trimisa din partea municipalitatiei de-acolo, veni chiar' la tóptu, cá se impiedece ori ce

reactiune a regalistiloru. — Multímea regalista se imprasciá dinaintea contrariloru inarmati, ér' acesti'a intre vesele imbracisari si stringeri de mâna urráu viéti lunga republicei visate.

Eu stateám aci cá privitoriu indiferentu, — impregiurările in cari me aflám, dar' mai alesu amorulu meu, nu me iertáu se iáu parte activa; si totusiu nu-su in stare de a descrie impresiunea ce a avutu-o asupr'a-mi intréga scen'a acést'a. — Din cugetarile miele, cari, trebue se o marturisescu, nu se ocupáu cu starea actuala a Franciei, me desceptá audiulu numelui meu, si intorcându-me indereptu, me aflái faéia in faéia cu Armand, care me strínsé cu pasiune la peptulu seu. — Abia 'lu recunoscú, — pusca in mâni si impresiunea neindatinetei bucurie in faéi'a lui, 'lu preschimbará cu totul.

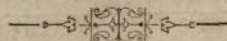
Da m'am preschimbatu — disé elu cu entusiasm, cându i-i descoperí cu bucuria acésta reflexiune a mea, sum unu omu nou ori mai bine dísu omu deplinu, liberu cá tene, si fericitu. — Acum nu mai esista intre noi nemicu ce ne-arú poté despartí, din nóptea trecuta 'ti sum asemenea si numai acum intru-adeveru amicu.

Da mai inainte nu-mi erái amicu?

Oh! crede-me, cá te iubiám — disé elu adéncu mişcatu, — te iubiám mai multu, decátu pre ori-cene din lume, te iubiám cum numai póte iubi cersitoriu pre bogatu si prunculu de tieranu pre magnatu, dara nu trebiám óre se me sémtiescu onoratu prin amicéti'a t'a si se privescu de o umilire a t'a atragerea catra mene, nu aveám cauza de a me teme, ca dupa trecerea aniloru invapaiati ai junetiei, amicu de odinióra va deveni unu benevoitoriu si conscolariulu meu va ájunge unu domnu mare, care pre mené bietulu scrietoriu din intunecatulu bureau me va sprigini gratiosu ori me va uitá de totu; — cá-ci desí ace'a, care se afla in o positiune superióra póte se uite pe câte-unu momentu starea s'a, ace'a pre care sórtea i-l'a subordinatu nu o va uitá nici-cându; póte se adoreze pre celu superioru, póte se se téma de elu ori chiar' se-lu urasca, — dara iubire nu póte se esiste decátu intre asemeni, numai acolo unde orice daru 'lu potemu primí fàrà cá sémfibilitatea nóstra se se vateme de cugetulu ca nu vomu fi in stare de-alu re'ntórce.

De nemicu in lume nu fusei atátu de securu, cá de amicéti'a lui Armand, si poti cugetá cátu de neplacutu fusei surprinsu, candu dupa atáte visuri romantice me intémpiná realitatea atátu de rece. Anim'a mi se umplú de durere, pentru cá sémtiám, cá a disparutu unulu dintre cele mai frumóse farmece ale viéti si prevedeám ca ace'a in veci nu va mai re'ntórce. Armand nici chibzuire nu aveá de cugetarile miele dure-róse, — elu erá fericitu in momentele acestea, si nici nu-si poteá inchipuú cum ar' poté sémti cenev'a altu cum in acésta dí marétia. — Viná cu mene — 'mi díse elu prindiéndu-me de mâna, dupace traversarâmu cetele de tóta categori'a, -- se mergemu afara la hotaru, se privimu sórele resarindu, si se ascultamu de departe acestu vuietu de bucuria unde cántulu marseillaisei resuna preste strigatele ragusite ale multímei. Numai de departe e mare omulu, cându individualitatea lui dispere in multíme.

(Va urmá.)

Joculu si talentulu. In jocuri se potu deosebî trei clase: jocuri in cari talentulu face totulu; jocuri in cari noroculu face totulu si in care talentulu n'are nici unu rolu; in fine jocuri in cari noroculu si talentulu, in proportiuni variabile determina succesulu. Aceste jocuri suntu cele mai nemeróse si mai interesante.

Dintre jocurile in cari talentulu singuru e in cauza, se póte aduce de esemplu joculu de siah. Ací noroculu nu jóca nici unu rolu, afara numai cându e vorb'a de a se scî cine va jócá antâiu: lucru care e hotaritu de norocu. — Déca presupunemu, cá ambii jucatori suntu fórté tari si inca dē o potriua tari, partid'a va fi nulla. Chiar' faptulu de-a jócá antâiu nu va hotari câscigalu partidei, cá-ci fie-care lovitura are aperarea ei. Deci ce'a ce hotaresce, e in totu-de-a-un'a deosebirea de putere a celor doi jucatori. De ace'a celu mai tare câsciga in totu-de-a-un'a chiar' cându nu incepe elu joculu. — Urméza de aci, cá jocurile de talentu nu potu dá nascere la remasiaguri séu la mise, cá-ci fiindu date poterile ambiloru adversari, se póte prevedé cu sicuranta ce'a ce se va intemplá. Evenementulu prevediutu este de o perfecta regularitate in aparitiunea s'a, si celu mai tare va câscigá in totu-de-a-un'a unu numeru nesfêrsitu de partide, déca puterea séu talentulu unui omu va fi in totu neschimbata. Lucrurile nu se intempla ast'felu, inse acestu talentu e schimbatoriu. A...., care e fórté tare, va fi in cutare dî distrasu, indispusu, si B....., care e mai puçinu tare, va fi in ace'asi dî in verva, asiá in cátu B....., va câscigá. — Deci, chiar' in jocurile de talentu, esista inca o parte, in care si noroculu are unu rolu: jucatorii de billiard o sciu totu asiá de bine cá si jucatorii de siah. Nu esista in realitate, nici unu jucatoriu, care se nu faca gresieli, la billiard cá si la siah. Dar' in fine, in teoria, noroculu nu are nici unu rolu si talentulu singuru determina succesulu.

Cátu despre jocurile de norocu si de talentu ele sunt nenumerate; in unele proportiunea norocului e fórté mare; in altele e fórté mica; dar' e greu (si vorbindu matematicesce, cu nepotintia) de a determiná inriurirea, care póte s'o aiba unu jocu icsusitu. Whistulu, pichetulu, scartulu sunt nisce jocuri in cari talentulu face multu, cá si la bucrucu; dar' e departe de a face totulu. Celu mai bunu jucatoriu de whist fara atout nu va poté se câscige, si va fi batutu de celu mai slabu jucatoriu déca cestu din urma va cunósce bine mersulu jocului. Totu-si influinti'a jocului este manifesta, si déca la fie-care partida talentulu póte se faca se câscigi unu punctu, ce'a ce nu e esageratu, numerulu punctelor fiindu aproximativu de 2,5 in midilociu de fie-care partida, acést'a constituie unu folosu insemnatu pentru unu bunu jucatoriu, care va câscigá 3, pe cându adversariulu nu câsciga decátu 2, in acelea-si conditiuni. — La pichet, la jachet, la scart, consideratiunile suntu acelea-si. — La bacara noroculu jóca unu rolu si mai insemnatu inca. Dar' esista si aci o óre-care inriurire

a talentului, celu puçinu in prudenti'a miseloru depuse la tēmpu, observatiunea minutíosa a modului de jocare a bancherului etc.

Cátu despre jocurile de norocu puru tipulu loru este rulet'a, lanschenetulu, stosulu. La aceste jocuri de norocu, adeverate loterii, talentulu nu jóca nici unu rolu, séu de totu neinsemnatu. Totu meritulu constá in a-si limitá pierderea, cându pierd. Dar' mai bine e de-a nu pierde de locu; si singurulu midilocu pentru acést'a e, de-a nu jócá in asemene jocuri. *La Revue scientif.*

Furculiti'a. Suntu lucruri de unu usagiú atátu de respánditu, atátu de indispensabilu, incátu suntemu inpinsi a crede cá au esistatu totu-de-a-un'a decându lumea. In numerulu acestoru obiecte de prima necesitate trebue se punemu naturalmente pre acelea, cari servescu la mēs'a nóstra.

Romanii precum se scie, máncau culcati pre unu patu. Dela densii acestu obicei treçú in Gali'a. In tēmpulu lui Carolu celu mare óspetii siedeáu pe perine impregiurulu unor mesutie facute de metalele cele mai pretiósé, precum auru si argintu, si impodobite cu sculpturi si desemnuri.

Numai trei secole mai târdiu, in midiloculu evului mediu, se vede aparendu mēs'a de stejaru, pusa pe petióre si impregiurata de banci cu dosu sculptatu.

Cátu despre linguri, este evidentu cá suntu intrebuintiate de cându a fostu inventata sup'a. Pentru a scóte dintr'unu vasu unu licuidu ferbinte, numai acestu midilocu erá posibilu. Cea de antâiu lingura trebue se fi fostu o scoica luata de pe malulu mării.

Furculiti'a datéza numai dela alu 17 secolu. Pentru a duce la gura o bucata de carne séu de pesce, eráu instrumentele naturale, ce'a ce se chiama familiarmente: furculiti'a lui Adamu. Grecii in tēmpulu celu mai frumosu alu luxului máncau cu degetele. Plutarch dá in acést'a privinti'a nisce regule de urmatu pentru a mánca cu gratia. La Romani fú intocmai cá la Greci, si mânele n'avura cá auxiliariu decátu lingurile si cutitele. Déca Grecii si Romanii, adeca popórale cele mai civilizate, potemu díce chiar' cele mai rafinate, petrecura ast'felu, este cu totulu naturalu, cá barbarii din evulu mediu n'au trebuitu se se arete mai delicati.

Pentru cá furculitiiele se vie se ia locu la mese trebue se acceptamu cá argintaria se fi ajunsu la unu punctu destulu de insemnatu de prosperitate. Atunci ea inventá furculiti'a, dér' cá unu obiectu de luxu.

Furculitiiele nu suntu intrebuintiate la inceputu decátu in nisce circumstantie in cari s'ar' fi potutu fórté bine trece fara de dēsele, precum candu se mánca pere si brânza. Pentru carne si pesce trebue se mai acceptamu celu puçinu trei secole.

Orologiú de paie. Unu teneru detiēnutu in carcerulu din Karzhaus (Bohemi'a) a construitu unu orologiu de paie — avēndu 5 cm. in diametru si 2 cm. grosime. — Acestu micu cap'd'opera denóta o indemánare estra-ordinara din partea auctorului seu, care n'avú nici o unélta la dispositiune. — Orologiulu intregu este compusu din paie si atia, din dóue bumbúse si dintr'o mica bucatia de chartie care forméza unu felu de cadru. Elu ámbra 6 óre neinteruptu si cu óre-care perfectionare inca va ámbra 12 óre fara se trebúiesca alu trage.

Laptele se póte pastrá bene déca indata ce se mulge, se pune in butelii (sticle, iegi) verdi si se asiédia intr'unu locu de unde nu se mişca decátu cându vremu a-lu intrebuintiá.